

Dissertatio Medica
Dissertatio Medica

DE FEBRIBUS

VARIA
FEBRIUM
INTERMITTENTIUM
CURATIONE,

Quam,

Conf. Exp. Fac. Med. Ups.

PRAESIDE,

Viro Illustri, Generosissimo

D. D. CAROLO LINNE,

S. R. M. ARCHIATR. EQ. AUR. DE STELLA POL. MED. ET BOTAN. PROF.
R. O. ACAD. PAR. PETROP. IMP. N. C. HOLM. UPS. LOND. ANGL.
FLOR. BEROL. MONSP. TOLOS. BERN. EDINB. NIDROS.
CELL. PHILADELPH. ZELAND. MEMB.

PRO GRADU DOCTORIS,

In Audit. Carol. Maj. D. 11. Dec. 1771.

Horis a. & p. m. Solitis.

Exhibet

PETRUS C. TILLAEUS, *Vestmannus,*

Auctor.

UPSALIAE,

TYPLIS EDMANNIANIS.

J. Mag. Lorenz Ramier.

4970

c. 2

167

35

VARIA
FERRIUM
INTERMITTENTIUM
CURATIO

*Non fingendum, aut excogitandum, sed invenien-
dum quid Natura faciat, aut ferat. BACON.*

PRO GRADU DOCTORIS

In Acad. Carol. Pal. D. 11 Dec. 1771.

PETRUS C. TILLAEUS

Abbot.

UTSALIAE.

THE FENKINGIAN

§. I.

Purima, eaque diversissima, omni ævo, contra *febres intermittentes*, celebrata fuisse remedia, non mirabitur, qui, de natura, indole & causa harum febrium proxima, innumeras fere Auctorum Theorias & opiniones, pro cujusque eorum, systemata morborum condiendi ingenio & solertia, excogitatas, perpenderit. Mei non fert instituti ratio, cum nec temporis angustia, nec vires tenellæ hoc admittant, omnes, quotquot in scriptis occurrunt de hac re, Medicorum sententias jam commemorare. Harum etiam pleræque tam absurdis prorsus nituntur luxuriantis ingenii commentis, ut æternæ oblivioni & silentio numquam rumpendo, jure, vel optimo, tradi debeant. Quædam tamen mitiorem ideo merentur censuram, quod fundamento validiori, saniorisque mentis, variis non obrutæ præjudiciis, ratiocinio fultæ superstructæque videantur. Harum jam, missis omnibus, tam antiquioris, quam recentioris temporis fictionibus theoreticis, mentionem inferre, brevissimam licet, mecum constitui, doctrinæ, quæ, sese nostra potissimum ætate, medicinæ cultoribus commendarunt, explorandæ causæ maxime ductus. In arduo vero & perdifficili hoc opere peragendo, magnopere mihi venit expetenda *Candidi Lectoris* benevolentia & æquitas; cumque labi sit humanæ fortis, laben.

tem vero erigere prohi intersit hominis, omni humanitatis officii spe destitutum me non fore, certus confido, dum mea qualiacunque, de auctorum iudiciis, sensa, pro modulo ingenii, modeste simul exponere ausus fuero.

§. II.

In primis, sic dictis, viis, VENTRICULO nempe & canali intestinorum, veram febrium intermittentium causam plurimi se invenisse putarunt. Inter primos, theoriæ huic mire deditus Laur. BELLINUS in systematis formam, hanc redegit hypothesein a), ejusque postea, reliqui omnes, mutatis parum mutandis, institerunt vestigiis. Is, cum ægrotos, hoc febrium genere affectos, videbat interdum vomitu viscidum quoddam ejicere, gelatinæ ad instar tremulans, in ventriculo eorum mox statuit morbi focum & fomitem esse querendum, eo scilicet modo, ut viscidæ, qua ventriculum auguratus fuit onustum, blennæ pars, die a febre libero, aliqua, nescio qua, ratione soluta, inque sanguinem absorpta, paroxysmos excitaret periodice revertentes. Hujus, in genere, opinionis sectatores, qua specialiore illius explicationem, vario videmus desectentes modo. Sic, Franc. de le Boë SYLVIUS *), a valvulis in ductu pancreatico ad tempus obstructis, febriles deduxit motus; ejusque etiam adstipulari videtur assertioni Chr. De-
mocr.

a) in Opere de Febris Bonon. 1683.

*) Prax. Medic. Id. nov. 1667.

mocr. DIPPELIUS *b)*, licet paullo subtilius illam expolire fuerit conatus. *Th.* WILLISIUS chylum acidum, totam sanguinis massam, fermento quasi inquinantem, originem posuit motuum horum febrilium; nec parum abludit *Steph.* BLANCARDUS *c)*, qui ex assimilatione chyli impedita, febres tradit oriri intermittentes. FERNELIUS **) denique & RIVERIUS, a bile in duodeno nidulante, hoc morborum genus excitari, hariolati sunt.

Sententiis horum, ut mirum in modum absolis, plane quidem fastidiunt illi Neotericorum, qui generalem, de febrium intermittentium origine, theoriam, per vitia in primis viis explicabilem, admittunt. In dogmatum suorum demonstranda veritate, aliam ingressi sunt viam, ex symptomatibus & curatione morbi, argumenta capientes. Sic, *cibi inappetentiam, nauseam, vomitum, ructus, linguae saporem perversum, sitim, anxietates praecordiorum, cetera*, tot ponunt febris, ex organo digestionis & chylicationis perturbato, exortae indicia; cumque porro, remediis vel *emeticis*, vel *purgantibus*, has perhibent febres unice fuisse profligatas, eo majus inde opinioni acceptae robur addi, sibi gratulantur. Inter Recentiores saltem juvat nominasse *J. JUNKERUM d)* *D. S. MADAI e)* & *Henn. Jos. RE-*

b) *Morb. & Medicin. vitae animal. p. 75, 76.*

**) *de abditis rerum causis L. II. 1548.*

c) *Lexic. Medic.*

d) *Conspect. Med. Th. pract. Tab. 78, 79, p. 641. 649.*

e) *Abhandlung von den Wechsel Fiebern p. 148, ubi de febre pessimum agit tertiana.*

GA f), in eo imprimis occupatum, ut ventriculum probeat plurimorum esse morborum causam generalem.

Ut paucis de doctrina hac, qua ventriculus & intestina in causa ponuntur febrium intermittentium, mentem meam aperiatur, eo minus me assentire, profiteor, sententiæ *Bellinianæ*, quo certior sum, febres dari intermittentes, in quibus nil usquam vestigii invenire licebit viscosæ talis materiæ, per vomitum ejectæ. Ceterum, febres illæ intermittentes, a loco, quem occupant corporis specialiori, dictæ *Topicæ*, satis ostendunt, causam in ventriculo aut intestinis haud esse inveniendam, cum nec methodo curationis obtemperent evacuatoriæ g), nec probatu facile esset, partem corporis, ab imo ventre sæpe remotissimam, febre tantum affici, vitiata existente tota digestionis & chylicationis officina, unde majus in corporis partes nobiliores, primisque viis propiores, certe immineret febris accendendæ discrimen. Pituitam etiam immerito pro causa harum accusari febrium, evidenter demonstrant observationes, quæ, sub ipso Salivationis Mercurialis usu, febres abortas fuisse intermittentes, nos faciunt certiores h). Etenim his in casibus, humorum viscositas, si qua fuerit, hydrargyri ope plane fuisset soluta, sanguisque liquidissimus.

Quod

f) Tractat. de Sympathia Cap. XIII.

g) Cfr. illustr. v. *Swieten* in Comment. ad Aphor. 757.

h) Tales in praxi sua obvios fuisse casus illustr. *robert van Swieten* in Commentar. ad Aphorism. 757.

Quod ad illas attinet objectiones, quæ ex symptomatibus, antea dictis, ab Auctoribus depromi solent, non quidem deneganda est observationibus eorum fides nostra, quin potius lubentissimi in eandem nos rapimur experientiam. Illa enim teste quotidiana, ejusmodi malis sæpenumero intermittentes stipari febres, plane sum convictus. Ex horum autem symptomatum præsentia, causam ipsius febris primis inhaerere viis, perperam judicari crediderim, cum etiam illis absentibus, febris tamen æque maneat intermittens, eorumque accessio in his febribus ac in continuis & phlogisticis, nil nisi morbi deteriores designet statum atque conditionem. Quis, quæso, unquam diceret, Pleuritis vel alius febris inflammatoriae causam, in capite ideo quæri debere, quod ægrotus de capitis conqueratur dolore? Pro symptomate hoc potius haberet febribus quibuscumque per consensum maxime familiare. Idem de symptomatibus in febre intermittente occurrentibus, esto judicium.

Nec eorum ab omni parte stare possum, qui, febres intermittentes ope remediorum, vel *emetico-
rum*, vel *purgantium*, spreto omni alio auxilio, *u-
nice* sanatas fuisse volunt, quo de origine & fomite harum febrium in primis viis latente, nos convincant. Notum enim est, quamque notissimum, post horundem remediorum sæpe diu persæpe pro-
telatum usum, ad alia præsidia, remedia illa sic dicta *febrifuga*, tamquam ad sacram nos confu-
gere debere anchoram, quibus tamen, si priora om-

ne curationis absolverent opus, ut minus necessariis, commode carere possemus. Quid, quod, metus recidivæ, post febrim specifico curatam, unico, vel mitissimo dato remedio purgante, mox imminet, quæ morbi reversio, nunquam certe esset pertimescenda, si fomes & causa mali, ope evacuationis alvinæ, tota quanta expelli posset. Mecum hæc in parte conveniunt *Celeb. Viri Sydenham i), van Svieten k), Senac l).*

§. III.

In SPASMODICA *systematis nervosi affectione*, legitimum febrium intermittentium ortum & fontem, alii posuerunt, in arte salutari, viri clari. Veteres dudum in eandem incidisse opinionem, **BORELLUS**, **J. JONES**, **BESANCON** & **G. COLE** nobis erint documento, pluribus ut supersedam exemplis. *Borellus* recursum & fermentationem succi nervosi, in transitu per nervos & glandulas in vasa lymphatica, obstructi, causam ponit proximam *m)*. *J. Jones* crudas, acidasque sanguinis particulas, in superficie corporis hærentes & fibras ibi nerveas vellicantes, asserit *n)*. *Besançon* etiam
ab

i) Monet hic *Celeberr. Vir*, a levissima catharsi, immo ab enemate mollissimo ex lacte saccharato, recidivæ periculum imminere. *Vid. Ejus Epist. respons. I. p. 386.*

k) in *Commentar. ad Aph. 757*, ubi testatur febrim horum præsidio nunquam iri curatam, verum potius tali methodo tractatam, reddi pertinaciorẽ, & altiores figere radices. Cfr. *Sydenham Sect. I. C. 5. p. 114. Bagliv Prax. Medic. L. II. C. X. §. II. V.*

l) in *Tractatu de recondita febrium natura. p. 7.*

m) de *motu Animal. p. 2. C. 22. prop. 225, pag. 289, &c.*

n) de *morbis abstrusioribus, Tract. I. de febr. intermic. Lond.*

ab aciddtate sanguinis, nervosum succum credit infectum iri o); & Cole demum, causam latitare autumat in nerveo succo, nescio qua ratione, depravato, unde primo in partium fibrosarum intervallis lancinatio & rigor, deinde iis acribus particulis, in sanguinem receptis, calor succedat p). Fuitiles vero hae omnes explicationes, non nisi vanas suorum Auctorum sapiunt conjecturas, ineque ad ea jam properare incitant tempora, in quibus scientia nostra majoribus inclaruit luminibus; Immortalem, loquor, BOERHAVE, ejusque Commentatorem illustriss. VAN SVIETEN, Fr. HOFEMAN, S. SCHULZE, J. Tb. ELLER, J. de GORTER, Chr. G. LUDVIG, nostrumque b. m. S. AURIVILLIUM, qui omnes, pro vindicanda februm intermittentium origine a spasmodica nervorum constitutione, desudarunt. Variis, sententiam suam defenditare conati sunt argumentis, ad quinque tamen commodissime referendis, quorum jam sequenti ordine, mentionem inferre lubet. Notarunt 1:0 Febres haec saepissime ab affectibus animi fuisse excitaras q); 2:0 subitos, insignesque animi motus, quandoque febres sanasse intermittentes r); 3:0 Paroxysmos interdum cum convulsionibus invasisse

B ægrota-

o) *Nouveau traité des fieures, où l'on explique la cause & la nature de ces maladies, &c.*

p) *Nova hypothesis de febr. intermitt.* Lond. 1693.

q) Ejusmodi refert Exemplum v. *Svieten* in suis ad Aphor. 755. *Commentar. & Tralles* usus opii sal. & nex. S. II. C. II. §. 4. p. 70.

r) *van Svieten* loc. citato.

ægotantes s); 4:º *Eadem*, quæ in epilepticis laudari solent affectibus, remedia *Antispasmodica*, in his febribus præclaro se gessisse usq; e. gr. *Ol. animale*, *Cajeput*, (*Melaleucæ Leucadendræ*), *Cornu Cervi*; *Tberiaca*; *Pilulæ Vildegansi*, ceteraque *Opiata*. 5:º denique, *Corticem Peruvianum*, efficacissimum illud ad omnes febres intermittentes remedium, adeo pulchrum etjam in morbis hysteriis & hypochondriacis habere usum t), inprimis autem profuisse illis in casibus, ubi validissimi aderant spasmi, teste *Sydenhamo u)*.

Modum jam ipsam, quo spastica hæc nervosæ fabricæ strictura oboriri possit, subtile satis & ingeniose, an recte? demonstrare voluerunt nonnulli. *De Gorter*, vasorum sanguineorum internas cavitates, peculiari quodam mucilaginoso humore credit obductas, quo adversus acrimoniam sanguinis muniantur; illius proventu, ex certis causis cessante, irritari tunicas vasorum nerveas & hanc irritationem producere spasmum febrilem. *Cbr. Gottl. Ludvig v)*, lentorem sanguinis, circulationem in minimis vasis totius corporis, potissimum vero musculorum & nervorum, languidiorem efficientem, existimat, quo facto, fluidum nerveum in motu suo cohibito, spasticos excitat tremores. Ill. *van Svie-*

s) v. *Sviet. l. c.* & *Generosiss. D. Archiatr. & Eqv. Rosen v. Rosenstein* in *Colleg. Suo Mssopro* testatur se idem in studioso juvene vidisse exemplum,

t) ut verbis ipsis utar v. *Svieten l. c.*

u) *Dissertat. Epistol. p. 519.*

v) *Prax. Clinic. Cap. de febr. intermitt.*

Svieten x) cum *Bærbave* eandem fovet sententiam, in adstruenda, scilicet, viscositate liquidi arteriosi, & nervosi, tam cerebri, quam cerebelli, cordi destinati, inertia, unde vis cordis erit debilior ad sanguinem in arterias propellendum, earumque minor, in suum contentum fluidum, reactio, eodem tempore, dum cor est in diastole. Hinc frigus extremorum corporis, facile venit explicandum. Ut tandem colophonem huic addam materiæ, mentem tantum adferre liceat *non neminis*, qua, spasmi hi febriles a materia quadam acri & irritante, ad certas corporis partes devecta, paroxysmorum vero ope pedetentim diminuenda, emergere censentur. Utque robur huic assertioni accedat, ad metastases provocatur febriles, post quartanam, illamque febrim intermittentem, qua infantes prima vice afficiuntur, enasci consuetas, quæ, quamdiu loco permanent suo, a febre prorsus liberare, illis vero retrocedentibus, febrim iterum e novo excitare, valent.

§. IV.

Nominatarum sæpe febrium originis culpam, nec desunt qui in HEPAR conferre student Medici Scriptores, quorum præcipui mihi nunc nominandi veniunt inter recentiores, MADAI & SENAC. *Alter*, in stagnatione, coacervatione & congrumatione spissiorum in hepate humorum, causam ponit materialiam

x) in Commentar. ad Aphorism. 755.

teriale[m] y); *alter* in ipsa bile ejusque viis obstructis, eandem quaerit z). Ex colore corporis subflavo, imprimis vero tunicæ oculorum adnatæ & faciei, atque induratione jecinoris in iis, quos diu vexaverit febris intermittens, de vitio quodam in hoc viscere latente, facile nobis esset concipienda suspicio, ni obstarent rationes, de hac theoria nos in dubium adducentes. Etenim, ut verba ipsa mutuer Nobiliss. Prof. & Medic. Regii b. m. S. *Aurivillii a)*, *obscuritatem inducit, quod iisdem ex causis, haud quaquam in singulis, qui earundem patiuntur vim, febres hæc accendantur, sed aliis hi interdum corripiantur morbis.* Præterea scimus *Icterum*, legitimam bilis in suis meatibus præpeditæ sobolem, febres communissime subsequi intermittentes, easque quasi mora diuturniori in hunc degenerare chronicum morbum, vel ex neglectu tam rectæ victus rationis, quam remediorum salubriorum, vel alia quacunque ex causa.

Materiæ huic, in qua jam fui occupatus, antequam finem penitus imponam, non injucundum, spero, fore Lectoribus, si novissimam Generosissimi *mei PRÆSIDIS*, de febribus intermittentibus *Theoriam*, illis communicaverim. Palmam facile omnibus præripit hæc ingeniosissima *Tanti Viri* opinio, quæ, intricatissimam, in origine harum febrium

y) p. 69, 190, 198.

z) de recond. febr. nat. L. I. C. III. Huc etiam referas *Cleghorn*, Observ. on Epid. dis. in Minorca p. 124.

a) Vid. Elegantiss. Ejus Dissert. de febrib. intermitt. malignis. p. 19.

februm indaganda, ac quasi, rem tetigisse merito videtur.

In antecessum notare expedit, eam hoc loco non intelligi *Illustriss. Viri*, de causa februm intermittentium proxima, mentem, quam in *Amœnitatibus suis Academicis T. I.* sub nomine *Hypotheseos de febr. interm. novæ*, inferi curavit *Generosiss. PRÆSES*. Indefesso enim studio & indagatione consummatissima, illius substituit loco, quam amplexus fuit noviore Theoriam, hancque, pro gratia sua solita, faventissime etiamnum mihi impertiri dignatus est.

§. V.

Transpirationem corporis nostri insensibilem, quodammodo læsam, in his febribus producendis, omne fere punctum ferre, gravissimis evinci potest argumentis *b)*. Cito hanc supprimi perspirationem, ab aura vel levissime frigida, dum subitanæ, in frigidiorum statum, caloris mutationi, incaute corpus exposuerimus, omnibus manet in confesso. Attractioni vero, qua humiditatem aëris, poris apertis, avidissime recipit corpus, suam debet hæc suppressio originem. Particulas aëris, sive mere aqueas, sive noxiis inprægnatas effluviis, a corpore attractas, cum sanguine demum commisceri, corporis

B 3

poris

b) Transpirationi impeditæ febres intermittentes suam debere originem, probare adnituntur *Francisc. Home* in *Institut. Medic.* p. 85, 86; *Ph. Fermi* *Instruct. importantes au peuple sur l' Oeconomie animale* T. I. p. 195, 196. *Acta R. Acad. Scient. Svec.* Vol. XVI. p. 277. *Huxham* de *febribus* p. 48.

poris probat hinc auctum pondus c), sanitatemque ab his, corpori alienis sæpeque inimicissimis, alcerari particulis, tam sana a priori demonstrat Theoria, quam communis a posteriori testatur experientia. Etenim, a loco calidiori in frigidiorum delati, mox toto exhorrescimus corpore, & ab aura frigida, in partem corporis calore artificiali humentis, cujus tum pori sunt patuli, per rimam parietis vel fenestræ, agente, pars hæc frigus passa rigescit, cum dolore sæpe maximo ex actione subjacentis musculi, & feбри, vespere tamen exacerbante, licet leviori. Sic etiam novimus, a levissima quamvis pedum refrigeratione tempestate humida, dum antea incaluerint, nos Coryza mox affici interdum pertinacissima. His omnibus in casibus, aër in corpus nostrum immissus, non nisi ratione frigoris, vel etiam humiditatis conjunctæ, accusari potest horum malorum causa; in aëre vero nosmet ambiente, multas, diversissimæ naturæ, hospitari particulas, acidas, putridas, &c. quis iverit inficias? Vaporum forma ab aquis stagnatis, sepulchris, cellulis diu occlusis, animalibus & vegetabilibus putrescentibus, in altum exsurgunt putridæ in aëre volitantes particulae; acidumque aëri inesse proprium, ab omni acidorum genere remotissimum, ex effectu ejusdem in obvia corpora, a nobis haud imitando, facile evinci potest. Liquores animalium hoc acido in coagula abeunt nonnulli, e. gr. *Serosa pars sanguinis, Lac, &c. Succique Vegetabiles*

c) Experimentis hoc patet Cel. Keillii, pluribus accuratissime institutis
Ck. Njus Aphorism. 45, 46, 48.

Yes hinc acescunt fere omnes, e. gr. *Cerevisia*, *Sueci expressi*, *Olea unctosa*, *Emulsiones*, &c.

Huic aëris acido, a corpore attracto, natales jam debere febres intermittentes, certus asserere haec ut dubito. Suam etiam, in his producendis febribus, conferre symbolam, particulas aëris, exhalationibus corruptas putridis, negare nec audeo, cum quid certi hac de re non facile statuerem. Distincto jam adferre lubet ordine, argumenta potiora, quibus innitur, de origine harum febrium, Theoria hæc nova.

1:0 Verno tempore & autumnali, tempestate humida & frigidiuscula, maxime hæc grassantur febres.

2:0 Locis paludosis & cœnosis, mutationique aëris minus expositis, endemice quasi invadunt nominatæ febres.

3:0 Corripiuntur facillime his febribus illi, qui concamerationes ædium inhabitant inferiores, & vernali ingrediente tempore, hiberna nimis mature deponunt vestimenta, vel alia quacunque ratione aëri sese committunt incauti, corpore æstuante, frigidiori nebuloso.

4:0 Aegrotantium hoc febrium genere, sudor peculiari tam ferit nares acido odore, ut quo morbo æger laboret, primo mox odoratu nullo dici possit negotio.

5:0 Morbum tollunt amara acidum infringentia.

6:0 Acidorum vero usus eum reddit curatu multo

multo difficiliorem, quippe quæ causam, pluribus suffulciunt particulis multiplicativis.

His itaque allatis patere existimo, *causam* februm intermittentium *proximam*, in *coagulatione serosæ sanguinis partis*, ab *aëris acido facta*, esse *quærendam*. Ea enim est feri sanguinis ab ejus cruore diversa indoles, ut *illud* in acescentiam, *hic* vero in putredinem, admissio diutius aëre, abeat *d*).

§. VI.

Adumbratis sic pro virili, præcipuis Auctorum de febribus intermittentibus præceptis Theoreticis, varias ipsorum in iisdem morbis methodos curatorias jam ordine debito exsequi, dissertationis suadet scopus. Tanta vero nunc sese offert remediorum farrago, *indigestaque moles*, ut, quo, vel exordiar, vel finem imponam, omnium mihi sit difficillimum intellectu. Pro vario tamen horumcunque in corpus humanum agendi modo, quo vel sordidos *evacuent* humores, vel fluidas *permutent*, firmasque *roborent* partes, ad *binas* ea generatim referre *Classes* consultum duxi, quarum *altera* remedia comprehendet EVACUANTIA, medicamina vero *altera*, nuncupari sic solita CORRIGENTIA s. ALTERNANTIA complectetur.

Omnia autem, tam auctoris celebrata, quam ab insulsa plebecula decantata remedia anilia, a re-
cta

d) Plura qui de hac re scire cupit, *Amenitates* adeat Illustriss. *Præsidis Academic.* T. V. p. 24, 25 & T. VI. p. 426. Conferatur etiam Celebr. *J. Grainger* in *Historia Febris Anomal.* Batav. annor. 1746 1748. Cap. 5. ubi febres has, corrupti & humidi aëris esse sobolem contendit.

Etia saepe medendi methodo alienissima, non est, quod me allaturum fore, expectet quisquam, cum supervacanei prorsus & inexhausti, limitesque dissertationis multum exsuperantis, hoc esset laboris opus.

§. VII.

Cl. I. a, **EVACUANTIA.**

Horum merito ducunt agmen 1:0 EMETICA, quibus tempestive adhibitis, ab omni retro antiquitate constat, febres intermittentes, in primis quasi incunabulis, fuisse jugulatas. De tempore, quo optimo cum successu propinari debeant hæc præsidia, non æque convenit inter Medicos scriptores. Aegrotis eadem ita porrigenda esse suadent *Sydenham & Boerhave e)*, ut effectum mox ante febris accessum exserant. In ipso paroxysmi momento, eadem felicissimo cum eventu, dari commendat *Alex. Thompson f)*, viginti annorum doctus experientia. Maxima cum euphoria, vomitum ciens medicamentum, in limine horroris & caloris, se dedisse testatur, explorata & certa fide cum *Celso, Grainger g)*. Laudat denique vomitoriorum usum *Pringle b)*, paroxysmo finito, qua methodo semper ei successit emeticis has sustulisse febres. Meam ut in hoc dissentiu, breviter adjungam sententiam,

C tiam,

e) Aphorism. 759.

f) Medical Essays T. IV. p. 407.

g) p. 84, 85.

b) De morb. Castrensib. Ed. Germ. p. 206.

tiam, nulla horum mihi magis arridet Auctorum methodus, ac illa Celebr. *Pringle*. Emeticis enim hoc more exhibitis, tantæ, ac in corpore cum febre reluctante, non excitabuntur turbæ; exempla que novi *Holmiæ* extitisse, funestissimi, ab emeticis methodo *Alex. Thompson* datis, eventus, mortis nempe ex subita ventriculi inflammatione violentissimæ.

Sed ut a diverticulo in viam revertar, ad præcipua, in febribus intermittentibus usitata emetica recensenda remedia, nunc est deveniendum. A simplicissimis ut exordium capiam, omnium primo mihi venit nominanda *Aqua simplex, tepida, subsalsa*, quam ad vomitum cogendum olim dedit *Celsus* i).

Remedia illa emetica fortiora, Drastica dicta, merito fileo, quamvis a multis his in morbis proficua censeantur, cum mitiora semper eximioris erint usus, omni in casu, dum emesi haud violenta sit opus.

2. *Radix Ipecacuanhæ*, quæ plerisque vomitoriis, ob efficaciam cum securitate junctam, palmam merito præripit, in his febribus, non sine utilitate, etiam adhiberi suevit. Ejusdem legimus potissime commendari infusum, a *Gianella* k), quod, per plures dies, horis assumendum erit matutinis. Radicis etjam pulveri, Sal addi, vel alcalinum vel medium, calcaris instar, ad sordes magis incidendos, notissimo omnibus compertum est usu.

Ra-

i) Libr. III. Cap. 12. p. 141.

k) de admirabili *Ipecacuanhæ* virtute in febr. intermitt. curandis.

3. Radix *Asari* in decocto vinoso laudatur a *S. Schulze & Klaunigio* 1), horaque ante paroxysmum proxima, hoc suadent partitis ingerere vicibus decoctum. Quid, quod, tamquam specifica hæc decantatur radix in *Actis Berolinensibus* m).

4. Radix *Triostei* (perfoliati) emesin fortissime movet robustioribus novæ Angliæ incolis, in pulvere exhibita, dosique mediocri, adversus febres omnes intermittentes, tutum, certum & minime fallax salutatur remedium n).

5. Radix *Scillæ*, frequenti, contra febres intermittentes, est in usu plebi Brunsvicensi, ut refert *I. H. Langius* o). In pulvere, ad cultri cuspidem cum aceto, hunc propinant bulbum, unde aliquoties vomunt, vel alvum dejiciunt, & repetito sic hujus medicaminis usu, fomes in ventriculo sordidus tandem eliminatur.

6. *Sedum acre*, vel ut aliis dicitur *Illecebra*, inter præstantiora quidem numeratur antiscorbutica, vomitum tamen, quia hanc succulentissimam comperit interdum ciere plantam Celebr. *Lemery*, ob eam ipsam virtutem, in febribus etjam illam commendat intermittentibus p).

7. *Tartarus Emeticus, Chermes Mineralis &*

C 2

Sul-

1) Nofacom. Charitatis.

m) Decad. I. Vol. IX. p. 37.

n) *Clayt. Virg.* p. 142.

o) *Tentam. de remed. Brunsvicens. domesticis.* p. 174.

p) *Medecine Vegetale par Buchoz* p. 381. *Lange* pag. 119, 120. In *Itinere Suo Vestrogoth.* p. 180. *Nobiliss. Præses* etiam refert multas, hujus plantæ decoctum, egisse febr. interm. curationes.

Sulphur Auratum Antimonii, utut natura parum discerepantia vomitoria, sic etiam promiscue his in febribus usurpantur. *Priora* tamen *bina*, in mixtura aquosa ad grana quatuor, Medicis præsertim arrident Gallicis, ægris esse propinanda. *Posterius* multa prosequitur laude *Fr. Hoffman*, in febribus præcipue autumnalibus diuturnis *q*). Alias, tamquam specificum, cum sale medio temperatum a Scrupulo ad Drachmam, effertur *r*).

§. VIII.

Emetica jam ordine excipiunt 2:o remedia, quæ per ductus evacuant salivales, SALIVANTIA dicta MERCURIALIA. Rarissimi tamen omnium hæc esse usus, pro his curandis morbis, profiteri mox oportet, ut neminem, præter *Tb. Willis & S. Schultze s*), eadem ut proficua in nominatarum febrium curatione, commendare noverim. Quem vero hæc medicamina præstent usum his in malis, mihi non contigit videre fors beator, ac *Dino Petit*, qui eorundem etiam in dubium vocat præstantiam. *Experientia* dictorum virorum, nil cupio detrahendum, casus vero illorum allatos ita explicari debere autumo, ut de vestigiis veneri cuiusdam simul juncti

q) in Notis ad *Poterii* Pharmac. Spagir. p. 560. Cfr. *Verlhof* de Febrib. p. 77. in not. *b*).

r) *J. F. Schopp* Dissertat. de Sulphure & remed. ex eodem variis. *Gryphisv.* 1762.

s) Dissertat. de Salivationis usu in Quartana 1742. Hic etiam adjungendus est Medicus Parisiensis, nominis *Baillon*, in Libro suo de *Epidem:* 2:do.

juncti affectus, hydrargyri ope sublatis, levis non exoriatur suspicio *). Salivationem præterea Mercurialem, curationis febrium intermittantium non rite fungi officio, ex allatis in §. II. satis patet.

§. IX.

Sequuntur 3:o, quæ, sordes intestinorum eliminando per alvum, remedia LAXANTIA, ab omni ætate semper deprædicata fuerunt aptissima scopo febrium intermittantium curatorio. Ob mitissimam agendi indolem, qua, viscidas intestinorum, incidendo, impuritates dissolvunt *Salia Digestiva*, primo, ratus sum, ea ponenda esse loco. Præcipua horum celebrantur: *Sal Anglic*; *de Seignette*, *Seidlicence*, *Mirabile Glauberi*; *Cremor Tartari*, *Tartarus Tartarisatus*; *Terra fol. Tartari*, *Sal febrifug. Sylvii*; *Arcanum Duplicatum*; *Sal Polychrest*; *Sal Absinth. citrat*; & quæ reliqua. Promiscue hæc omnia, in forma vel pulveris, vel haustus, pro medentis & ægroti lubitu, die a febre libero, propinari vulgo solent. Cortici etiam eadem interdum notamus juncta fuisse Peruviano t).

Peculiarem sibi conciliavit famam usu præclaro *Sal Ammoniacum*. Summis hoc extollit laudibus, Celebr. apud Batavos Medicinæ Professor V. G. Muys u), cui multis constitit experimentis, il-

C 3

lud,

*) Vid. Illüstr. de Sauvages Nosolog. Method. T. II. P. I. p. 325, 326.

t) Clegborn Sal adjunxit chinæ cortici amarum, in curatione Tertiæ Balearicæ; Vid. Cap. 3. p. 193.

u) Dissertat. de præclaro Salis Ammoniac. ad febres intermitt. usu. Franquer. 1716.

Iud, vel solum, vel febrifugo cortici sociatum, præsentaneam in febribus intermittentibus tulisse opem. Opportuno sic modo, hasce curatas fuisse febres, cum ad aures pervenerat medicorum, cordatos eorum, non est quod miremur, avidissime arripuisse quotquot sese obtulerint occasiones, ut periculum hujus pharmaci facerent virium. Plurimos nec suæ dedisse curiositatis pœnas, omnibus manet in confesso. Etenim, præstantiam hujus salis multis multi celebrant præconiis. *J. L. Löfseke w)*, ex propria testatur experientia, plures, hoc Sale ac cortice peruviano, febres ei fuisse sanatas intermittentes, ipsamque quartanam, per integrum quamvis annum continuatam, unica tantum salis hujus Drachma, momento citius fuisse jugulatam. *Fr. J. Lautter x)*, non solum plurimas tertianas simplices, sed & duplicatas satis graves, ut & quotidianas multas, atque quartanarum aliquas periculi non expertes, repetito ante paroxysmum Salis hujus usu, felici cum successu debellasse se fatetur; immo, casum adfert Tertianæ remittentis, in quo, hoc Sal, incassum adhibito cortice peruviano, omne tulit curationis punctum *y)*. *J. H. Lange z)*, ab ejus in quartanis usu, eas non tantum exulasse pertinacissimas, verum etiam ægrotos ab œdematosi

w) Abhandlung der Arzney Mitteln p. 95.

x) Histor. Medic. biennal. morbor. rural. Vindobon. 1761. p. 41, 42.

y) p. 116.

z) de remed. Brunsvicens. domest. p. 204.

toſis pedum tumoribus prorsus immunes servatos, observavit. In patria nostra, cum nominato sæpe Sale, instituta experimenta, prospero tam, nos haud bearunt eventu. Febres quidem Salis interdum ceserunt usui, recidivas vero cohibere, id ipsum Sal nunquam valuit, hinc etiam nunc ejus fere eviluit laus. Febres in Germania intermittentes huic obtemperasse Sali, mitiori forsitan earum naturæ & genio, regionisque climati calidiori, omnis erit adscribenda ratio. De cetero, iisdem etiam in terris, ex omni voto non semper successisse Sal Ammoniacum, nobis fidem faciunt *Tiffot* *), & *Acta Berolinensia* a), quæ, horrorem febrilem, ab eodem adhibito, solito citius provocari, perhibent.

2. Radix *Rbei*, cum sit vulgatissimi, in plerisque morbis, usus, ob mitem fidamque indolem, qua & alvum solvit, solutamque nimis, comprimit; in his etiam, quæ usurpetur febribus, a Medicis tantum non omnibus, dignissima judicatur. In pulvere seorsim, vel Salibus addita Digestivis, assumi solet. Tertianam hac radice se sanasse asserit *Cobausen* b), & eandem cortici chinæ unitam, maxime commendat *P. Valcarengi*, Medicus Italus c),

3. Radix *Scammonei*, quæ specificam possideret virtutem, visa fuit nonnullis. d). *Cornachini* pulverem,

*) Avis au peuple sur sa Santé §. 249.

a) Dec. I. Vol. I. p. 87.

b) Act. Nat. Curios. Vol. VII. Obs. 76.

c) Dissert. de usu & abusu *Rhabarbari Cortici Peruv. uniti. Crema* 1748.

d) Blegny Zodiac. Medic. Ann. I. M. Octobr. Obs. 2.

verem, cujus, ex anatica portione Antimonii Diaphoretici & Cromoris Tartari, compositionem ingreditur hæc radix, multoties opitulatum febribus intermittentibus curandis, observavit *Lautt. r e*), ne unica quamvis vice alvum solverit, vel segnem interdum promoverit hæc pulvis. Salutarem hunc ejus effectum, peculiari cuidam vi Scammonio propriæ, adscribere non dubitat ipse. Plurimorum de hoc pulvere encomia, Celebr. *Verlhof* in opere de febribus recenset, quo etiam C. L. ablegatum volo *f*).

§. X.

Transpirationem corporis insensibilem, quæ, ad sudorem usque adaugent, remedia DIAPHORETICA seu *Sudorifera*, commemoranda jam 4:º veniunt, ut in febribus intermittentibus laudata præsidia. Verrima fuit opinio, balneis atque sorbitionibus calidis, paroxysmorum avertere recursum *g*), & multorum adhuc eadem est Medicorum mens; adeo ut non raro occurrat, eos, varias suis ægrotis præscribere formulas sudoriferorum assumendorum ***). Morem jam taceo vulgi perversum, quo stragulis fere opprimunt ægrum, eumque potionibus mire cruciant calefacientibus, ex aromaticis acerrimis & spirituosis; hoc enim modo tractatam febrem intermit-

ten-

e) pag. 14.

f) pag. 25 not. c) pag. 144. not. l).

g) *Celsus* L. III. C. 13. p. 142. *Hippocrates* de morb. *Sydenham* Sect. I. Cap. 5. p. 3. Epist. respons. I. p. 391.

*) Vid. *Tisot* Avis au peuple sur sa Santé §. 249.

tentem, pluries exitialem esse factam, notarunt per-
multi *b*).

Ad lenem febricitantibus sudorem movendum,
cum inter aptiora, merito censeantur *Aromatica* o-
mnis generis, tam Radices, quam Herbæ & Semi-
na &c., vario modo, forma vel pulveris, vel in-
fusi aut mixturæ, propinata, ad probatiorum nunc
eorum me accingo recentionem.

1. Radix *Serpentariæ* (virginianæ) familiari fuit
Sydenhamo **) in usu, pro pauperibus, loco Chinæ
corticis. Effectum præstitit vere pulchrum, a Dr. I.
ad Dr. II, in infuso data aromático. Pari quoque
ratione commendatur Radix *Contrajervæ*.

2. *Gentianæ albæ* Radix in *Actis Natur. curios.*
salutatur antefebriilis; rasura enim ejus in Spiritu Vi-
ni infusa, & semihorio ante insultum, ter quater-
ve repetito, hausta, febres & primariæ & recidivæ
feliciter fugantur *i*). Infusum *Meu*, tum radice,
tum seminum, frequentissimo est, in Anglia, con-
tra febres intermittentes, usu *k*). *Valerianæ majoris*,
similiter prodesse dicitur, Decoctum *l*). Se-
mina plantarum umbellatarum, tam graveolentium,
e. gr. Levistici, Coviandri &c. quam acriorum aro-

D

mati-

b) van Svieten in Commentar. ad Aphor. 624. Grainger p. 102.
Hoyerus in Miscell. nat. cur. Dec. 3. Obs. 46. *Acta R. A. S. Svec.*
Vol. VIII. p. 181. *Medical. Essays.* T. I. C. 31. p. 296.

***) Oper. p. 391.

i) Vol. X. App. p. 155. *Lange Tentam.* p. 186.

k) *Blair Pharmac. Botanologia.* Dec. VII. p. 318.

l) *Commercia Noribergens.* p. ann. 1734. p. 374. De *Bardana*
radice insuper narratur, quod Henricum III;um Gallia Regem, a febre
sanaverit intermittente; Vid. *Senæ de Recond. febr. nat.* p. 186.

matarum, e. gr. *Imperatoria*, *Carvi* & *Angelica*, in cerevisia decocta, & paullo ante paroxysmum propinata, febrim interdum abesse faciunt. Notissimus etiam est usus seminum *Pastinacæ*, in vino, ante insultum febrilem, datorum.

Hæc de radicibus & seminibus sufficient aromaticis dicta; de *Succis* jam agendum nonnullis, eadem, sed majori, præditis virtute diaphoretica.

Tertium illud ac nauseosum corpus Gummi-resinosum, nomine *Affæ fetidæ* insignitum, utilitatis etiam nonnunquam haud experts his in febribus invenitur. Ad scrupulum, in connubio cum *Castoreo* lactis fervidi libris duabus infusum, successu non caret interdum. Præter vim suam diaphoreticam, ut antispasmodicum etiam ab iis laudatur, qui in nervis causam latere febrium intermittentium existimant.

Camphora, tritissimum æque ac præstantissimum in omni febre remedium, in hisce febribus etiam præclaro, ad sudorem promovendum, usu inclaruit. Quid, quod, exemplum suppetit, granis tantum nonnullis *Camphoræ*, in paroxysmo datis, febrem dudum inveteratam intermittentem prorsus cessisse, nec amplius reversam fuisse *m*). Sub intermissione febris, quibusdam magis arridet ejus usus, saltem ita *Celeb. placuit D:ri Barthes*, qui, *Camphoræ*
gra-

m) *Illustr. D. Archiater & Eques ROSE'N von ROSENSTEIN* hoc ipse vidit in propria praxi, exemplum, ejusque in *Suo Collegio Medico-Practico Miscpro* ulteriorem facit mentionem. Cfr. *Lange Tentam. p. 142. seqq.*

grana tria, cum Nitri granis octo, quarta quavis hora suis ægrotis assumere, suadet n). Breviter demum, ut finis imponatur Sudoriferis, de oleis quibusdam destillatis, in febre intermittente dari solitis, mentionem inferam.

Oleum, destillatione ex *Rosmarino officinali*, elicatum, ad quatuor vel sex guttas, ingruente paroxysmo, assumptum, proficuum edere effectum ad febrim tollendam, dicitur o).

Oleum Cornu Cervi & Animale Dippelii, unius ejusdemque profapiæ animalis, maximis efferuntur præconiis, ad guttas 25, 30, vel 36, in cerevisia cocta, proxime ante febris adventum, ingerenda. Caute tamen cum his mercari, decet, oleis empyreumaticis. Etenim, sint tibi primæ optime repurgatæ viæ, ante quam eorum efflagites usum. Remedio etiam assumpto, omnis evitetur strepitus atque tumultus, qui somnum, cui jam indulgere debet æger, aliquo modo arcere posset; experientia enim testatur, ægrotantes, quibus, ab hujus pharmaci usu, contigit se dedisse quieti somnoque placido, prorsus vegetos & nil mali persentientes evigilasse. A justo nimiori dosi assumpta, in furorem vere maniacum brevi incidisse ægrum, febris tamen cum solutione, retulit *Generosiff.* PRÆSES. p). Quæ de *Oleo* jam speciatim dicta sunt *Animali* atque *Cornu Cervi*, de alto etiam valeant oleo

D 2

dc.

n) Memoires des Scavans Etrangers T. V.

o) R. A. Vogel Mater. Medic. p. 78.

p) Amœnit. Academic. T. I. p. 19.

destillato, *Cajeput* dicto, cujus utendi methodus atque cautelæ sunt eadem. Plura, qui ex penu remedium sudoriferorum desideraverit suppetenda, *Job. Henricum* adeat *Lange*, in libello antea citato q), ubi catalogum inveniet horum sat amplum.

§. XI.

§. 10 DIURETICIS etiam remediis febrem tollere intermittentem, visum fuit nonnullis. In hanc inciderunt opinionem, quum, per urinæ hypostasin lateritiam, viderint febris judicari terminum. Quo citius itaque, salutarem hanc febrilis materiæ eliminationem fieri promoverent, ad hæc confugere præsidia duxerunt consultum. Huc pertinent, quæ sapore gaudent *acri* & *vi incidente*, ut: Plantæ omnes antiscorbuticæ, tota Tetradynamistarum familia, Bulbi plerique, Aromatica etiam multa, nec non *Hydragoga* strictè sic dicta. In hunc censum etiam subinde veniunt, quæ, superiori paragrapho commemorata fuere *Sudorifera*, quum inter hæc & Diuretica parum intersit, qua effectum, discriminis; etenim, regimine observato calidiori, sudorem, frigido verum, urinam movent eadem remedia.

Ne exemplis diureticorum, in his febribus, ut proficuis, ab Auctoribus commendatorum, destitui prorsus videar, nonnulla adferam.

Nasturtium Aquaticum impense a *Sylvio* r)
lau-

q) Tentam. de Remed. domestic. pag. 113, 122, 126, 137, 139. & qq., 182.

r) Prax. Med. Append. Tract. 9. §. 151.

laudatur ut optimum febrifugum; ad quartanam etiam profecisse perhibetur s). In febribus intermittibus soporosis, commendante *Eugaleno*, succi hujus plantæ antiscorbuticæ expressi periculum virium, prospero cum successu, fecit *Verlhof* t). Dissimili nec ratione, usus celebratur *Armoraciæ* succi.

Chelidonium majus, interdum frustratam nec tulit opem in his febribus medendis. *Germanorum* etiam *China*, ob felicem effectum salutatur u). Succus herbæ recens expressus, ad quantitatem dimidii cochlearis, quovis die bis assumtus, tertianam quoque bis feliciter profligavit intra quinque dies, gratiose mihi referente *Illustr. PRÆSIDĒ*. Tam radicem ipsam, quam succum, etiam passim apud *Brunsvicenses* usurpari, fidem nobis facit *Lange* w).

Succus *Cambogiæ*, (*Guttæ*) quem, *Gummi Guttae* nomine communiter insigniri in officinis, novimus, *Turcis* magno in usu est contra febr. interm. Hujus rei certitudinem edoctus *Nobiliss. PRÆSES*, cum pharmaco hocce, *Diagrydii* instar, *Sulphurato*, experimenta instituit plurima, felici semper cum successu, tempore, quo *Medicus Class. Reg.* fuit ordinarius.

Sedum acre §. VII. nominatum, hoc loco ut diureticum considerari meretur. Succus ejusdem

D 3

ex-

s) *Hartmanni* Prax. chymiatr. C. 139.

t) de Febribus §. 11. p. 80, 81.

u) *Lange* Tentam. de remed. domestic. p. 126.w) *Libr. citato*, p. 122.

expressus, ad cochlear dimidium bono cum successu, contra febres intermittentes tertianas, præsertim in subjectis quadratis atque robustis, ordinari solet x).

Juniperi Bacca & Oleum destillatum, pulchram præbent febricitantibus medelam, si modo ante paroxysmum sumantur. Pulvere baccarum testo, ad Dr. I. cum aliquot aceti cochlearibus dato, tertianam vidit sæpius curatam Lange y) & de oleo testatur, quod ceteris antefebrilibus palmam præcipiat universis, raroque fallat in tertiana, quam plerumque prima sumptione pellit z). Viribus & effectu cum hoc oleo, coincidit *Oleum Pini*, alias *Templinum* vocitatum, quod eodem modo iisque observatis cautelis sumtum, interdum profuisse observavit idem Auctor a).

Balsamus denique *Copaibæ* genuinus nec est omissendus, quem, dosi exigua guttarum 5 vel 6, bis terve repetita sub initium paroxysmi febrilis, stupendas febrium harum egisse curationes, refert R. Pater Labbat in suo *Itinerario Indiæ occident.* p. 318.

§. XII.

Absolutis sic remediis, quæ intus ingeruntur, *Evacuantibus*, restat jam 6:0, brevissimam injicere mentionem evacuationis notabilis, ope **VENÆ SECTIO-**

x) Lange Tentam. p. 119, 120.

y) Libr. cit. p. 126.

z) p. 131.

a) p. 138. Videfis Schusters Medicinischchymisches Lexic. p. 370.

CTIONIS in curanda febre intermittente, a plurimis Medicis, celebrata. Gallorum hoc est Medicorum plerumque vitium, ut venam omni in casu & ægritudine tundant, ideoque, in febre intermittente hoc negligere præsidium, sibi religioni etiam ducunt *b)* Cl. *Furstenau* venæsectionem ita in deliciis habet, ut in omni febrium intermittentium genere illam maximis prosequatur laudibus, nulla etiam si adfuerint sanguinis abundantis signa *c)*. Febres intermittentes nullo sæpissime curatum iri præsidio, maxime licet idoneo, absque iterata pluries phlebotomia, contendunt *J. de Muralto d)*, *Gerbez e)*, *Schreiber f)*. Quartanam immo, curatu alias sæpe difficillimam, repetita sanguinis missione curare ausus est *Botallus*, cruentæ hujus medicinæ cultor atque fautor facile princeps dicendus *g)*. Singularis hæcce, febres intermittentes tractandi methodus, quid boni secum ferat, omnibus facillimum, crediderim, esse judicatu. Largiori sanguinis detractionis dispensatione, plus justo diminuuntur vires, ad motus rite subigendos febriles, & molimina naturæ salutaria, sudoris critici ope quidquam febrilis materiæ, quovis paroxysmo, foras eijciendi, sufflaminantur; (duas enim simul stare evacua-

b) Cfr. *L. Heisteri* Dissertat. de Venæ Sectionum abusu apud Gallos. *Helmst.* 1750.

c) *Miscell. Nat. Cur.* Vol. IX. p. 378.

d) *Ephemerid. Nat. Curios.* Dec. II. An. VIII. p. 4.

e) *Ephem. Nat. Cur.* Cent. V. VI. Obl. 45. p. 67.

f) Anweisung zu Erkenntn. und Cur der vornehmsten Kranckheiten.

g) de curatione per sanguinis missionem.

evacuaciones vix posse, ex principiis constat medicis) quid, quod, plura testantur probatae fidei documenta, ex frequenti sanguinis profusione, febres saepe levissimas intermittentes, vel in graviores, vel in continuas, vel in exitiales denique, degenerasse b). Hinc est, quod ejus, in his febribus, usum tam enixe caveant Medici prudentiores, ad illum, non nisi summa urgente Plethora, maxima cum circumspectione confugientes *).

§. XIII.

Cl. IIa, ALTERANTIA.

Ad finem nunc perductis, quae ad *Evacuantium* Classem spectant, remediis, pertractanda sic pariter veniunt, quae ad alterum pertinent Ordinem, medicamina ALTERANTIA.

Campus se heic offert vastissimus, omnis generis remediorum, in febricitantium salutem a multa aetate excogitatorum plenus. Hic invenies medicamenta, quae, ut Febrifugi heroici, Corticis Peruviani, nec facile omnibus comparandi, digna fierent succedanea, mire torserint Medicorum ingenia. Pro diverso, quem sibi finxerunt divini hujus Pharmaci, agendi modo, diversissima etiam illis explorata sunt remedia, *Amara, Acria, Austera, Salina,*

b) Sydenham p. 103, 110, 114. Madai von den Wechselfiebern p. 166; In *Ephemrid. Nat. Curios.* Dec. III. An. III. obs. 138. p. 249. tres exstant casus tales. Grainger l. c. p. 80.

*) Verlhof de febrib. p. 74.

lina, *Nauseosa*, *Aromatica*, *Virosa*, &c. &c, quorum in sequentibus succincta erit expositio.

§. XIV.

Amara.

Primatum horum, omni jure sibi vindicat efficacissimum illud, ad omnes febres intermittentes, quod miseris concessit mortalibus Æterna Bonitas remedium, *Cortex Peruvianus*. Crambem ad fastidium usque recoctam certe apponerem, si medicaminis hujus adferrem merita indeque reportata encomia *i*). Judicium tantum meum, (quod tamen unice *Generosiss.* debeo PRÆSIDI,) de modo agendi, quo, omnibus huc usque præstat cognitis febrifugis, hocce præsidium, breviter exponam. In rimanda specifica hac corticis virtute, maxime sollicitos, nullo non tempore, novimus primi subsellii Medicos *k*). In amaritie intentiori, vim hanc quænaverunt peculiarem *alii*, in austera & adstringente qualitate *alii*, in proportione denique partium constituentium, Chemico examine eruta, *alii l*).

Opinione vero se deceptos, fateri eos decet; etenim, remedia non desunt plurima, amaritie & adstrictoria vi, chinæ corticem longe superantia, ejusdemque etjam principiis constitutivis maxime æmula,

E

la,

i) *Werlhof* in opere *de Febris*, huic satisfecit rei. Vid. *Torri Therap. Special. Febr. pernicios.*

k) *Verlhof* libr. cit. Sect. VI. §. 1. 2.

l) *Tb. Vogt Exam. Succedan. Cort. Chin. Dissertatio Præsidi J. H. Kniplof. Erford. 1747.*

la, quæ tamen in curatione febrium intermittenti-um, ut eo multo inferiora, sunt postponenda.

In amarore, virtutem quidem quarendam esse hujus corticis specificam, extra omnem disputationis aleam positum est; Intensissimam vero ejus amaritiam nec suffecturam auguror, nisi *tenacissima* simul esset & humores hac qualitate *inquinans*. Quorundam hæc est singularis facultas remediorum, ut corpori ingesta, vel tingant illud suo *colore*, vel *odorem* spirare faciant iis proprium, vel *saporem* demum afficiant suo. *Inquinantes* salutantur plantæ, ex ordine naturali xxx *Contortarum*, hunc præstantes effectum, quarum, in *Clave sua Medicinæ* p. 27. mentionem injicit brevem *Illustr. PRÆSES. m)*. Harum etjam e numero est *Cinchona officinalis n)*. Penetrantissima hæc ejus proprietas, qua globulis se affigit sanguinis, fibrisque carnis nostri corporis, non potest non, quin de efficacissima testetur illius, in febribus intermittentibus, virtute. Quatenus *amara*, acidum infringit in sanguinis serosa parte obvium, quatenus *inquinans* vero, multiplicativæ ejusdem vi valentissime it obviam. Tonicas simul exserit vires, fibras roborando, ut, poris cutis strictioribus factis, noxius avertetur aëris influxus *o)*. Hæc de Chinæ Corticis agendi ratione, sufficienter dixisse; de modo
vero

m) De *Petiveria*, quod, ab ovibus comesta, earum alliaeco inficiat carnes sapore, in *Act. R. Acad. Scient. Svec.* Vol. V. p. 287. narratur.

n) *Nobiliss. PRÆSIDIS* Mar. Medic. p. 24.

o) Cfr. dissertationis nostræ §. V.

vero eum propinandi, id tantum cuique inculcandum censeo, a majori ejus dosi, una simulque prima vice, assumpta, ne minimum quidem in periculum incidere ægrotantes, cum & hoc, tam theorizæ consentaneum, quam experientia recentiori maxime probatum sit *).

2:0 *Cascarillæ* Cortex, prioris ut succedaneum a multis habetur optimum. Corticem, immo, antecellere Peruvianum, in quartana febre curanda, pro qua, specifici titulo quasi gaudeat, verba sunt Celebr. *Jos. Lieutaud* p). Postquam *Apinus*, Medicus *Herspruccensis*, primum in febre epidemica *Herspruccensi* 1694 & 1695, virtutem hujus remedii mirificamprehendisset, cum antea satis obscura esset ejus vis febrifuga, catervatim medicos in experiendis his viribus sequaces sui habuit, quos nec tentandi pœnituit cupiditatis q).

Cortices excipit nominatos 3:0 *Lignum Colubrinum*, (*Strychnos*) cautiorebus tamen anceps, ob suspectam qualitatem, præsidium. In decocto, (nunquam in substantia,) ad Unc. semis, vel in essentia ad Dr. semis, laudatur ut febrifugum a nonnullis r), at non semper sine noxa s).

E 2

in-

*) Eadem etiam est mens *Cl. Senac* in libr. *de Recond. Febr. interm.* *nat.* C. II. p. 141, 142.

p) *Synops. univers. Prax. Medic.* P. I. p. 46. P. II. p. 557.

q) *Commerc. Noribergens.* p. Ann. 1736. Fallere vero hunc Corticem, pluries expertus fuit *Ill. Præses*.

r) *Bontii Hist. nat. & Medic. Ind. Or. Austr.* p. 74. *Hermanni Cyrosura Mat. med.* p. 235.

s) *Heide Centur. Obs.* 7.

inclaruit ætate 4:0, *Lignum Quassia* adversus febres intermittentes. A radice delimitur efficacissimum, cujus scobis Dr. I, aquæ infundatur ferventis libræ unæ per spatium horæ, sitque hujus infusi pro dosi Uncia. 1).

Diffimili nec modo, eademque ac lignum Colubrinum dosi, in quartana præcipue, usitatur 5:0 *Lignum Serpentinum* (*Ophioxylon Serpentinum u*).

Sequuntur Radices & Herbæ amaræ.

6:0 *Gentianæ Rubræ Radix*, in pulvere quantitate Dr. I, vel in decocto vinoso propinari solet. Extractum ejusdem, in aqua vel vino solutum, elixirii forma datum, pluris tamen æstimatur. Essentia hujus & Cascarillæ, portione anatica commixtæ, quatuor ante paroxysmum horis, assumptæ guttæ 40, vel 50, laudantur w). Solam radicem, vel tantillo Nucis Vomicae junctam, olim tam certum, ut nihil supra, medicamentum præstitisse, longeque Chinæ cortice efficacius, adstruit D. Ludovici x). Radicis cum cortice Peruviano commixtionis formulas apud *Hermannum* reperias y).

7:0 *Gentianellæ Herba* (*Gentiana Amarella*) parumper præcedenti debilior, tertianæ occurrit in Cerevisia tenuiori decocta & epota z).

8:0

1) *Generos. PRÆSIDIS Amœnit. Acad. T. VI. p. 427.*

u) *Ejusdem Nobiliss. Viri Mat. Med. p. 168.*

w) *Act. Berol. Vol. 4. Dec. II. p. 83.*

x) *Pharmacia p. 13. 201. Adversatur vero Senac, de rec. febr. nat.*

p. 185.

y) *Cynos. Mat. Med. p. 95. 96.*

z) *Nobiliss. PRÆSIDIS Mat. Med. p. 37.*

8:0 *Centaurium Minus* (*Gentiana Centaurium*) eodem, ac *Gentianæ rubræ radix*, modo usurpatur, febremque ad curandam, cortici æmulam Peruviano, *Bærhavæ* habetur a).

9:0 *Carduus Benedictus* (*Centaurea Benedicta*) olim celebratissimus, virtute etiam gaudere dicitur febrifuga, si ejus propinetur decoctum vel succus expressus, ad uncias aliquot. b).

10. *Artemisiæ* quatuor c) in officinis receptæ Species, egregie se gerunt omnes in febribus criticis. Receptissimus tamen est usus *Absinthii vulgaris*, saporis ceteris amarioris. Succus ejusdem expressus, vel summitates virides in infuso aut pulvere, & oleum denique destillatum ad tres vel quatuor guttas, indiscriminatim, febre correptis, laudabili cum successu, exhibentur d). Sale, ex eodem per incinerationem parato alcalino, a reliquis hujus profapiæ haud discrepante, plures, se fatetur curasse febres intermittentes *Grainger*, in subjectis, corticem chinæ quocunque licet modo fucatum, non ferentibus e).

E 3

II:0

a) *Histor. Plantar.* p. 302. Lapillum huic elogio etiam adjicit *Lieutaud* *Synops. Med.* P. II. p. 556. *Senac* tamen, inde febrilem æstum excitari summum, contendit, *L. de Rec. febr. nat.* p. 184.

b) *Lieutaud* *Prax. Medic.* P. II. p. 578. Cfr. *G. Christ. Petri de Card. Benedict.* *Commentar.* Jenæ 1669.

c) *Illustr. PRÆSIDIS.* *Mat. Medic.* sub N:ris 384, 385, 386 & 387.

d) *Lange* *Tentam. de remed.* *Brunsvic.* p. 109, no. Ad recidivas avertendas plus adferre utilitatis, quam ad curationem primariæ febris, hocce decoctum, experientia docet.

e) *Histor. Febr. anomal.* C. X. p. 137.

11:0 Binæ *Teucris* species, *Chamædrys*, & *Chamæpithys*, inter febrifuga etjam locum obtinuerunt, nec ultimum. *Illam* efficaciorē aliquando ipso cortice expertus est *Chomet f*); *banc* vero, in decocto, frequentissimi esse usus Mauris Indiæ, refert *Thom: Shaw g*).

12:0 *Trifolium Fibrinum* s. *aquaticum* (*Menyanthes trifoliata*) amarissimæ qualitatis herba, in usum quoque trahitur remediorum huc spectantium. Proficius inprimis salutatur adversus quartanam rebellem, usui chinæ corticis non obsecundantem, ejus succus *b*).

13:0 *Scabiosa*, tum nostra *Arvensis*, tum *Africana* potissimum, febribus etjam dicatur intermittentibus. In decocto, hac posteriori utuntur Algirenses Africæ incolæ, teste *Tb. Shaw i*).

14:0 *Calcitrapæ* radicis cortex, ad drachmam infusus, in Gallia habetur pro certo febrifugo a *Tournefort*. Flores intense amaricantes ejusdem sunt census, & in substantia ex vino, pluries de die, corticis instar Peruviani, dantur a semidrachma ad drachmam unam. Succus herbæ, minoris licet amaritie præditæ, ab unciis duabus ad sex propinatus, eandem obtinere videtur virtutem *k*).

15:0

f) Abregé de l'Histoire des plantes usuelles, p. 462. *Riverii* Centur. 4. obs. 54.

g) Travels and Observations relating to several parts of Barbary and the Levant. p. 264.

b) *Löfseke* Mat. Medic. p. 201. & *Franci* Hist. Trifol. fibrini.

i) Philosophical Transact. N. 411. e voto etjam successisse sibi quædam, cum hoc remedio, instituta experimenta, retulit *Nobiliss. PRÆSES*.

k) *Lieutaud* p. 707.

15:0 *Monarda Fistulosa*, teste Celeberr. D. Profess. *Kalm*, septentrionalis Americae gentibus, in febribus intermittibus, magni est usus l).

Pervenio jam ad *Flores*, multa laude inde a Galeni & Aetii temporibus m), celebratos; *Chamomilla*, loquor, *utriusque*, tum *Romanæ*, tum imprimis *Nostratis*, flores. *Morton* & *Pitcar*n in primos fuere, qui horum in febre intermittente maxime extulerunt usum, multorumque dein medicorum experimenta, laudi ejus cumulum addiderunt. Methodus his utendi floribus varia est. Dantur vel in pulvere soli ad scrupulum & ultra, vel aliis sociati remediis, prout Clarissimo placuit *Mead* n). Succum etiam ipsius plantæ, ad tria vel quatuor cochlearia, ad omnes febres intermittentes, paullo ante accessionem datum, commendat *J. Rayus*, eoque asseverat vel statim cohiberi paroxysmum, vel non multo post assumptum medicamentum.

17:0 Nominatis quamvis floribus, virtute multo inferiores *Tanaceti* flores, eodem tamen modo usurpantur in iisdem febribus. Restat ut de nonnullis agam fructibus amaris, in febre decantatis intermittente.

18:0 *Faba Siti Ignatii*, arboris cujusdam est fructus ignotæ, forte ex genere *Strychnos* venenato, quod suspicatur *Generosiff.* PRÆSES. Recentiores medici, cum venenatissimis instituentes plantis ex-

pe-

l) in Itinere Americano.

m) *Galen.* de Simpl. med. fac. L. III. C. 10.

n) *Monita & Præcepta Medica* p. 23.

perimenta medica, toxicum etiam hunc explorarunt fructum, eumque, in febribus intermittentibus, laudabilem præbere usum, invenerunt. Tincturam cum vino Gallico paratam, a minori incipientes dosi g:tt. nempe 10 ad 12 vel ultra, quousque agrotantes tulerint, propinarunt non sine successu. o) Nec tamen omni ætati vel corporis constitutioni, hoc congruere, periculi non expers, medicamentum, simul notarunt.

Cum nuper dicto fructu, vi & qualitate convenit 19:3 *Nux*, ut vocatur, *Vomica*. Hanc ad genus pertinere *Strychnos*, certissime constat, interque summa locum tenere venena. Adversus febres nominatas vero deprædicatur usus ejus cautissimus *). Cum infido tamen hoc remedio nec esse ludendum, suadet triste illud exemplum *Matronæ* cujusdam, in hac urbe honestioris, quæ, hoc medicamine incautius usa, diem obiit supremum. *Coronidis* loco tandem adferre lubet 20, *Liliorum Convallium Baccas* etiam dici proficuas in febribus sæpe commemoratis, Auctore *Senckenberg p)*.

§. XV.

Stiptica.

Amara subsequuntur remedia, quæ sapore gaudent austero adstringente, vimque exercent stipticam.

o) Act. Berol. Vol. II. Dec. I. p. 34.

p) *Dissertat. de Lil. Convall. ejusque baccar. virtutibus*, p. 32.

*) *Ludovici Pharmac. modern. secul. accommod. Valenzini Polyehr. Exot. & Museum Museor.*

cam. In hac enim, quæ cortici Chinæ etiam inest levis, proprietate, quosdam specificæ ejus virtutis causam quæsisse, antea diximus. En itaque præcipua hujus census remedia, a Medicis in febrium intermittentium curatione, commendata.

I. *Radix Caryophyllatæ*, (Gei rivalis) usu primum innotuit efficaci, apud Americanos Septentrionales, qui, ea detecta, parum de Chinæ cortice postea fuerunt solliciti. Experimenta ubique instituerunt cum hac radice medici, sed omnibus haud ex voto successerunt. Quæ in patria fecit *Celeberr. Professor P. J. BERGIUS q)*, dubias sat reddunt medicaminis hujus in febre intermittente virtutes.

II. *Cortex Hippocastani* (Aesculi Hippocastani) a *Zannichelli*, Pharmacopœo Veneto, pro succedaneo corticis Peruviani omnibus numeris absoluto, primum venditus & laudatus fuit *r)*. Eum vero hoc modo adhibuit, ut duæ Drachmæ, aquæ Cardui benedicti Unciis quatuor infusæ, finito insultu epoterentur, idque ter repeteretur. Dein *D. Mœring s)*, ejusdem methodi fecit in diversis hominibus periculum virium, probatumque semper deprehendit contra febrim medicamentum.

III. *Cortex Acaciæ Nostratis* (Pruni spinosæ) optimus radici detrahatur arboris suæ. Hunc impen-

F

pen-

q) Cfr. Act. Reg. Acad. Scient. Svec. Vol. XVIII. p. 118. Anni 1757.

r) Epistola ad Gvil. Pontedera de *Facultat. Hippocastani*; Venet. 1733 idiomate Italico.

s) Ephemer. Nat. Curios. Vol. 5. Aliter tamen sentit in *Commerc. Noriberg. 1736. p. 20.*

pense deprædicant *Nebelius t*) & *Sloane u*) in febre intermittente. Adhibito prius incassum cortice Peruviano, quendam hac febre laborantem, decocto hujus largius hausto, pristinae reddidit valetudini *Nebelius*. Decocti etiam hujus usum adhuc commendat *Buchoz v*).

IV. *Cortex Fraxini* (excelsioris) amarus, Chinæ substituitur cortici ab *Hellvig x*), & *Bergio y*), sed perperam; cum multis parasangis ab invicem differre corticum horum vires febrifugas, tam dicet experientia, quam probatissimorum medicorum confirmant effata z).

V. *Cortex Alni* (Populi Alni) a); *Cerasi medianus b*) atque *Salicis* (albæ) intermedii c), nec non *Quereus* (roboris), indiscriminatim proficere a suis fautoribus censentur. Huc etiam referas *Corticem Mangles d*) (Rhizophoræ); quum vero tanti non sint usus, ut multam mereantur commentationem, eos saltem nominasse sat duxi.

VI. *Verbenæ* Extractum ad Dr. I. bis de die sumtum, febrifugi nomine laudat *Chomel e*).

VII.

t) Act. Nat. Cur. Vol. 5. obs. 116.

u) Epistola ad Roi.

w) Medecine vegetale 1770. p. 160.

x) Dissertat. de Quinquina Europæor. Gryphis. 1712.

y) Göttingische Anzeigung. 1757. p. 829.

z) Nobiliss. PRÆSID. Aucenit. Acad. T. I. p. 17. *Geoffroi Mat. Medic. Sect. II. T. V. p. m. 363. Lieusaud Prax. Med. P. II. p. 868.*

a) *Fabregeou* Abregé des plantes autour de Paris.

b) *Const. Rebecques* Præf. ad Atr. Medicin. Helvet.

c) *Buchoz*. l. c. p. 283, 375.

d) Gøtt. Anzeig. 1753. N. 143.

e) Abregé de l'histoire des plantes-usuelles.

VII. *Pentapbylli Herba* (*Potentilla repens*) inde ab Hippocratis ævo febrifuga audit *f*), sed in de-
suetudinem jam fere abiit mere adstringens.

VIII. Fructus *Myristicæ*, sive *Nux Moscbata* ut communissime vocitatur, interdum aut sola, & quidem pro ratione ætatis ægroti, vel integra, vel diuidia, aut Alumini sociata, febricitantibus exhibetur *g*).

IX. *Cupressi Nuces* pariter commendantur a *Lan- zono b*), in substantia a semi drachma ad Dr. I, vel ad duplum in decocto datæ, usu, quarta qua- vis hora, iterato.

X. *Gallæ*, tubercula *Quercus* foliis a parte infe- riori adnata, omnibus sunt notissima. Nec fugere quemquam crediderim, earum etjam in febre in- termittente commendari usum. A *D. Reneaume* in- cæpit earum in hoc febrium genere laus *i*). Præ- missis generalioribus, gallarum dari jubet Dr. β . us- que ad Dr. I, sub forma pulveris vel boli, in ini- tio paroxysmi; post paroxysmum vero, singulis qua- tuor horis. Febribus, tamen fatetur, non nisi illis conducere hanc medicinam, quæ a nimis relaxato ventriculi tono proficiscuntur. Nostra ætate potis- simum, circumforaneis & agyrtis arridet hæc, per Gallas medendi, adstrictoria methodus.

Perlustratis, quæ ex regno desumuntur vege-
tabili,

F 2

f) Libr. 2. de morbis C. 13. Chart. T. VII. p. 565.

g) *Lange* Tentam. p. 134, 135.

h) *Ephemer. Natur. Curios.*

i) *Memoires de l'Academie des Sciences de Paris. Ann. 1711.*

tabili, adstringentibus febrifugis, pedem ad regnum minerale promovere etiam expedit, quum illinc quoque depromi soleant nonnulla, febribus intermittentibus dicata præsidia, stiptica virtute prædita insigniori.

Inter leniora veniunt in conspectum, quæ, ex *Ferro* nomen sortita sunt **MARTIALIUM**. In substantia, ut dici suevit, in pulvere subtilissimo hæc propinata remedia, in febre intermittente curanda, nondum quidem, ut scio, obtinuerunt usum omnibus communem *k*); *Aquarum vero Mineralium*, ferreis scatentium particulis, in pertinaciori & inveterata febre, merita non est detrahenda laus. Hinc evenit non raro, ut acidulas petant ægroti cum febre adhuc confluentes, nec ope exoptata destituti, illinc discedant. Nobis suppeditant hujusmodi exemplum oppido memorabile, nostræ in patria acidulæ martiales, in REGE, *Gloriosissimæ memoriæ*, Clementissimo nostro **FRIDERICO** I:MO, qui, *aquis* ter usus *Viksbergensibus*, a febre pertinacissima intermittente prorsus liber evasit anno 1722. Modus autem aquis utendi mineralibus ad febres intermittentes, is est, ut, ante quam in usum trahantur, easdem calefieri sinat ægrotus, tepidasque sic hauriet, more ad acidulas solito. Ipso etiam paroxysmi die nec dissuadendus erit earum usus, methodus

k) *Limatura tamen Martis* quendam a febre liberavit *Tiffot*, corticis abnuentem usum. Vid. *Ejus Avis au peuple* &c. p. 240. §. 248.

duſ tantummodo ſi obſervetur præſcripta; tuncque per ſudorem, non per urinam, earum e corpore fit ſecretio. Qui febre intermittente nuper liber factus, aquas ingurgitat frigidas, ſua interdum iterum corripitur febre, quæ tamen, continuato aquarum tepido uſu, brevi faceſſit. *Pyrmontanæ* aquæ, noſtris ſunt in medendis hiſce febribus præſtantioreſ, etenim, principium illis non ineſt ſpirituofum tam ſubtile & moræ impatiens, quin leviter caleſcere patiantur igne, citra notabilem virium jaſturam, quod tamen, non ſine majori virtutis diſperſione, noſtræ ferrent aquæ minerales.

Cum jam de aquis fermo ſit mineralibus, pauca etiam, de *Aqua ſimplici frigida*, pro remedio in febre intermittente eximio a nonnullis venditata, heic diſſerere, incongruum non fore, putaverim. *Lanciſii* fuit dudum, in febre curanda intermittente, optimum Summo Pontifici datum conſilium, ut febricitanteſ, etiam egentioſeſ, per æſtatem atque autumnum, ad potum cum vino adhiberent nivem, quò appetitus erigeretur proſtratus *l)*; aquam etiam commendant frigidam, *Hippocrates*, *Galenus*, veterumque plureſ. Experientia tam horum præſcæ medicinæ luminum, quam *m)* propriis obſervationibus permoti recentioris ævi medici, tenuiſſimam hanc medicinam ſuis ſuadent nonnulli ægrotantibus. Huc pertinent imprimis *Nicol. Creſ-*

F 3

ſen.

l) de noxiis palud. effluv. L. 2. p. 206.

m) *Cleghorn* C. 3. p. 174.

senzo Italus, n) & Cl. *Lieutaud* o) Usus, ille, aquæ nivatæ, ex Hispania receptum, indeque ab *Anton. Magliari* adhibitum, ad omnes vehementer laudat in universum febres, additis tamen cum cautelis, quod in paroxysmi incremento propinari debeat aqua, quo copiosius eo melius, observataque diata valde parca. *Hic*, (scilicet *Lieutaud*) aquam ita deperit frigidam, ut eandem Chinæ cortice multis præstare parasangis, in tertiana præsertim febre curanda, existimet. Usus vero ejusdem suadet per tres quatuorve dies pro omni adhiberi potu, quo, non tantum tuto & cito ipsa felicissime debelletur febris, verum etiam ne minimum reditus periculum incurrant, qui hoc curatum iverint aquæ beneficio. Quid, quod, eorum dolet experientiam inconsultam, quibus nec arrideat hoc vulgatissimum nulliusque pretii remedium, quique nec citra periculum illud per plures dies posse usurpari sentiant, cum tamen pluries ipsi contigerit observasse, simplicissimum hocce præsidium, febres non tantum leviores, verum aliis remediis domari nescias, *incantamenti instar* profligasse. p). Dolendum cum hoc **Auctore** Cl. pariter opinor, cum

n) de nova Medicina aquea, cum methodo ea utendi. *Italice*. Neap. 1727. 4:0

o) Synops. univ. Prax. Med. P. I. p. 37, 44. In *Act. Berol.* Vol. VII. D. I. p. 47, 48. memorabiles etiam adferuntur nonnulli, aquæ frigidæ virium, effectus.

p) Cfr. *Senac* de *recond. febr. nat.* p. 164, aquam calidam etiam mire extollit, utendique methodum tradit p. 177. atque *Thermalium Aquarum* efficaciam adversus *Quartanam*, laudat p. 228.

cum vilissimo omnibusque maxime obvio medica-
mine, (si vocanda sic erit aqua simplex,) ulteri-
ora haud instituta fuisse experimenta, quibus, e-
gregia hæc & celebrata ejus vis, adhuc vel confir-
metur magis, vel plane improbetur. Quid enim
optatius, salutique ægrotantium utilius, simplicissi-
ma hæc & nullo negotio cuicumque comparanda
medicina, unquam excogitari posset mortalibus in
febre intermittente, solatium? Sed de aqua jam
hæc sufficiant. De Martialibus tamen antequam fi-
nis erit dicendis imponendus, paucissimis tangere
decet verbis, Chemicum illud, ex *Marte & Auri-
ti Sulphuris Antimonii* tantillo conflatum corpus,
quod sub nomine venit notissimo *Croci Martis An-
timoniati Stahlii q)*. Remedium hoc ab Auctoris
sui affectis impense laudatur, ut in febribus inter-
mittentibus summe proficuum & Chinæ cortice lon-
ge securius. r) A minori dosi, granis 4 vel 5, ad
scrupulos usque duos, circa quartum febris paro-
xysmum, propinari tuto posse perhibent s). Die-
bus ceteris a febre liberis, *Ferrum* vel exhibent
in *crocum simplicem* mutatum, vel etjam pilulas
Stahlii balsamicas t).

Ad-

q) Compositionis modum invenire licet in *Chimie Medicinale de Ma-
lowin* T. II. p. 79.

r) *Junckeri* Conspect. Med. Theor. Tab. 79. p. 652. & Tab. 80.
p. 660.

s) *Buchvald* Prodr. Act. Hafn. & Ejusd. Dissert. de Quartanæ
curat. Resp. R. St. *Henrici* p. 28, 29.

t) loc. citatis. Huc etjam referas *Flores Salis Ammoniaci Martiales*, ad
gr. iij, ter de Nycthemero, inter præstantiora habitos quibusdã remedia.

Adstringentium denique remediorum agmen claudat merito ex minerali regno *Alumen*. Adstrictoria, forte omnium maxima, qualitate pollet hoc Sal; in usum nihilo minus contra febres intermittentes a quibusdam trahitur. Solum rarissime adhibetur, nisi cum spiritu vini, vel cerevisa calefacta sit sumendum *u*). Receptissimus vero est ejus cum nuce Moschata usus, eo nempe modo, ut a nativa parte misceantur optime, indeque bini dentur ante insultum Scrupuli *w*). Plebejis hoc arrisisse medicamen, non miror, quibus nil interest quomodo curentur; ab emunctioris vero naribus hominibus, immo medicis, in medelam efflagitari usum ipsius internum, vere noxium, miratu adhuc magis dignum reor; quid, quod, omnem extra fidem videtur, salinum hocce remedium cortici longe anteferri Peruviano, a *J. Furstenau x*).

In probando autem certissimo damno, quod pharmaco hocce manet utentes, e longinquo nobis haud opus erit argumentis petendis. In Nosodochio Upsaliensi Academico, casus sese obtulit ejusmodi lugendus, viri cujusdam, qui, a feri aluminosi usu, dira tam vexatus fuit alvi obstipatione, ut non nisi clysmatum beneficio eam referare valuerit, quo tamen facto, mox pristina rediit obstipatio. Moritur tandem æger, inque dissecto cadavere intestinalia crassa, mirandum dictu!, distenta tam fuerunt
ultra

u) *Lange Tentam*: p. 198.

w) *Malouin Chimie Medicinale T. II. p. 480.*

x) in *Dissert. de Alumine*, Rinteln, 1748.

ultra modum, atque gracilia qua texturam, ut pel-
lucida fere eadem dixeris. Aluminis itaque inter-
num iis relinquimus usum, qui, *volentes decipi,*
dum fallunt, tandem & fallentur ipsi.

De usu remediorum in febre intermittente ad-
stringentium, generaliter id tenendum censeo, quod
plus adferant damni quam salutis, quidquid ob-
ganniant suis pertinaciter inhærentes opinionibus.
Præposteræ enim febris adstringentibus sufflaminati-
oni, Oedematosi, maximam qua partem, corpo-
ris tumores, suorum debent originem. Post febrim,
idoneis rite curam remediis, majorem potius ex-
ferere virtutem hæc præsidia putarem, quippe quæ,
caute tamen usurpata, tonum addendo partibus de-
bilitatis, ut per poros cutis flaccidæ apertos, aër
vetetur insinuari noxius, omni non carerent utilita-
te. Saltem non tam absonam hanc esse, de adstrin-
gentium emolumento conjecturam, suadent *pingui-*
um omnis generis, in febre intermittente, noxæ,
quorum usu non intercepto, difficillime remediis
rolli finit febris, licet optimis, atque recidivæ im-
munes nunquam fiunt ægroti; in promptu etiam ra-
tio est, etenim, vim exereent pinguis relaxantem,
adstringenti e diametro oppositam, cujus effectus
ex dictis in §. V: a satis constat.

§. XVI.

Acria.

In scenam iterum prodeunt *Acria*, quorum in

§. XI. mentionem feci antea. Id tantum dicriminis intercedit, quod, quum loco citato, inter remedia, quæ ad Evacuantium Classem spectant, Diuretica, eadem retulerim, hac occasione, respectu ad eorundem *Corrodentem* & *Septicam* virtutem habito, *Alterantibus* hæc ipsa jam adnumerem. E regno animali desumi, inque usum adversus febres intermittentes trahi *Stercora* (sit venia verbis) quorundam animalium, neminem, ne maxime rudem & inexpertem, fugere reor. Hujus sunt census *Suillum*, *Murinum* atque *Caninum Stercus*, quorum ultima bina, tecto latent sub nomine in officinis *Nigri* & *Albi Græci*. Tanta gaudet vi septica & corrodente Album illud Græcum, ut acrius quidquam eodem sit inventu fere difficillimum; Etenim, caustico plane agit modo in corpus quodcumque obvium, acidi instar mineralis; Cautissimum itaque ejus internum fore usum, per se patet. A semi-Drachma ad Drachmam unam, aliis sociatum remediis, e. gr. Cort. Chinæ, summitatibus Absinthii, &c. &c., adjecto Cinnamomi corticis tantillo, ante paroxysmum propinari solet, cum successu persæpe vere prospero. Pauperibus tamen atque plebejis hoc tantum commendes remedium, ne te tuamque artem ludibrio exponas, si honestioribus atque ditioribus, quibus nil arridet, quod carum non sit & pretiosum, tale præscripseris medicamen.

Vegetabile regnum acerrima quædam nobis subministrat medicamenta simplicia, quorum internus usus, a prudentioribus semper damnatur. Ejusmodi

di sunt *Coccognidii baccæ*, quas contra febres intermittentes, perniciose devorat plebs insulsa. Externus autem talium remediorum securior est usus, dum, uti etiam mos est, corporis cuidam parti admoventur, ut irritationem excitent. Hunc præstant effectum *Ranunculus*, *Persicaria*, *Euphorbia*, *Plantæ Antiscorbuticæ* atque *Bulbi alliacei*, &c. &c. *)

Ex his parari solent, quæ dicuntur *Epispastica* & *Sinapismi*, inque febribus intermittibus a quibusdam usitantur, carpis manuum atque temporibus admota. Quid vero utilitatis hæc secum adferant præsidia, ad febrim tollendam, certo non liquet, cum causam ipsius morbi haud aggredi videantur.

Inter *Septica*, quæ minerale suppeditat regnum primaria, omni jure me relaturum fore crediderim, venenatissimum illud corpus Salino Metallicum, quod *Arsenicum* vocant. Effectum enim in corpore animali edit summe corrodentem atque horrendum, ipsoque Mercurii Sublimato vehementiorem, adeo ut internecioni tantum subdolæ animalium nobis infestorum, illius inserviat usus. Pharmacum, tali nocentissima vi præditum, in salutem adhiberi hominum, quis crederet unquam? In febre tamen intermittente, ab agyrtis & circumforaneis, vitam hominum parvi habentibus, diu satis ejus usum temerarium novimus fuisse commendatum. Pulveris Arsenicalis compositionem, contra febres intermittentes, a Chirurgis Castrensibus usita-

G 2

tam

*) Cfr. *Lange Tentam. Med. physic.* p. 63.

tam tradit in *Actis Berolinensibus*, *Goblius* y), & apud *Cl. Verkhof* z) plures invenire licet Auctores, qui alienam tantum adferunt de Arsenici usu experientiam. Tandem & Medici hujus veneni explorarunt efficaciam. *Mich. Friccius*, Medicus Ulmenfis, primus febrifugum Arsenici usum celebravit, propriis experimentis a). In desuetudinem tamen fere jam abiit hoc toxicum, (utinam semper abeat!) quum ante decem, & quod excurrit, annorum tempus, *D. Jacobi* Medicus Veimariensis, in *Actis Moguntinis*, id denuo multa extollit laude b). In usum revocari jubet Arsenicum juxta hanc formulam:

℞. Arsenici albi part. j.

Salis Tartari p. xij.

Coquantur in Aquæ font. p. CLXVIII. ad quantitatem dimidiam. Huic iterum affundatur tantum Aquæ, quantum coctione sit absumptum, adque conservationem addatur Spiritus Vini pauillum.

Dosis sit hujus remedii, pro adulto homine gutt. 30, infantibus vero, a guttis 6 ad & 16 usque, ter de die. In minutissimas quamvis partes divisum hac methodo videatur Arsenicum, de virtute tamen sua venenata nil fere amisisse hac præparatione, valde est probabile. Hoc saltem docent experimenta bina, quæ in Nosodochio *Viennensi*, ad methodum a *Jacobi* præscriptam, exactissime cepit *Archiater Störck* c). Fue-

y) Dec. I. Vol. III. p. 92.

z) de Febribus. p. 41. not. a)

a) de virtute venenorum medica 1702.

b) Tom. I. p. 216. Ann. 1757.

c). Fuerunt nempe duo febricitantes, decocto Arsenicali usi, quorum *alter* a febre quidem liber evasit, sed postea ardorem persentiit in pectore summum, cum macie corporis & Alopecia, demumque febre Hectica correptus; *alter* qua partem tantummodo pristinam recuperavit sanitatem; etenim, interdum cum exiguis paroxysmis febris rediit, & ardor in pectore cum tussicula molesta, ægrotum diu vexavit. His etiam addere possum casum Studiosi cujusdam heic Upsaliæ, qui, in tertiana vernali mixtura quadam usus fuit Arsenicali, indeque in Asthma cum tussi, febre profligata, incurrit, Phthisique tandem pulmonali mediam sub æstatem consumptus, moritur. Hæc omnia luculentissime probant, vim Arsenico, quocumque demum modo præparato, tamen adhuc inesse deleteriam, ut citra piaculum nec adhiberi interne possit. Mirari tamen convenit, Arsenici albi usum, a *Georg. Heuermann d)* in *Holsatia & Hafnia*, receptissimum dici, ne ullo quidem cum infausito eventu. Auctori sit fides; pharmaco tamen nunquam non infido, diffusus sum semper; quumque securioribus nos ditet natura benigna remediis, iis est utendum, insegura in illud tempus differendo, quo lege careat necessitas, *satiisque sit anceps experiri remedium, quam nullum.*

§. XVII.

Tetra.

Hoc dignoscuntur odorum genere, præcipua, quæ do-

G 3

lo-

c) Trienn. Medic. p. 56.

d) Bemerkungen und Untersuchungen der ausübenden Arzneywissenschaft; Copenbagen T. I. p. 29. 1765.

lores & spasmos tollere valent remedia, ideò dicta *Antispasmodica* & *Anodyna*. *Virosa*, easdem cum tetrīs in modica dosi plerumque exserunt vires, etsi in administratione eorum, cautiores tamen nos gerere oporteat. Missis horum medicaminum speciali operandi modo atque virtutibus, in morbosā systematis nervosi affectione quacunque; id tantum mihi hoc loco erit negotii, ut, quid contra febres intermittentes, ipsorum valuerit usus, longa annorum serie a Medicis receptus, breviter jam ostendam.

Ignoto fere *Opio*, vel saltem ante solemnem illius usum, Hippocratis olim ævo, Narcotica tamen alia, utpote *Hyo-scyanus* & *Mandragora*, in his febribus fuere commendata e). Præclaris vero postea virtutibus *Opii* in dies melius perspectis, ad pharmacum hocce solum, catervatim fere, confugerunt Medici, *Græci*, *Arabes*, *Romani*, plures. Salutarem etiam id præstitisse effectum, testantur Auctorum elogia, quæ huc attexere, eò minus erit necessarium, quò melius nobis in hac re otium fecerit *Celebr. Tralles* f).

Temperare tamen mihi non possum, quin id saltem nominem *Opii* encomium, quod recentiori ætate reportavit in febre intermittente. In Gallia nempe, ante quindécim, & quod excurrit, annos, cum *Opio* instituit experimenta *D. Berryat*, ad hæc profiligandas febres. Fuit ex ea opinione, quod *Opium*, omnium optime febriles coërceret motus spasticos, atque e diametro prorsus in causam ageret febris proximam, quam in affectu latitare credidit nervorum spasmodico. Methodus ejusdem in administratione *Opii*, ea fuit, ut ante paroxysmum *Laudanum* dederit *liquidum Sydenhami*, in infuso *Centaur. min.* eo potissimum tempore, quo, nec vis anodyna ante insultum nimis cito disperderetur, nec post incoeptum dudum paroxysmum, effectum nimis sero ederet. Hora circiter una an-

e) Hippocrates in Libr. II. de Morb. §. 39.

f) Usus *Opii* Salubr. & Nox. Sect. II. Cap. II. p. 57, 58.

ante febris accessionem, remedium hocce optime dari fuit expertus. Ratione ad vehementiam paroxysmorum & ætatem ægrotantium habita, dosin semper variam propinare, ei fuit necessum. Infantibus, ætatis tenerioris annorum 3 ad 5, sex tantum Laudani guttas exhibuit, adultis e contra, a viginti ad triginta usque, innocue assumendas esse suadet. Methodo hac rite observata, raro admendum opus esse illius repetitione proficitur, etsi tamen interdum, quo securior esset curatio, eandem cortice peregerit Peruviano g). Laudani liquidi virium periculum, etiam in nonnullis fecit Archiater Störk; experimenta vero omnem fere huic medicamini fidem derogarunt. Duos quidem febricitantes, illius ope, a febre tandem fuisse liberos, testatur; Langvidos vero eosdem postea, stupidosque longo tempore, cum anorexia & summa debilitate, frequentem cardiacorum & roborantium remediorum efflagitante usum, simul exponit; quid, quod, reliquos omnes perhibet multo gravius fuisse, ab opii usu, febre afflitos, immo alvo obstipatos, atque ebriosorum ad instar, mente quasi turbatos b).

Famosior etiam est, in Germania imprimis, compositio Opio constans, nomine *Massæ pilularum Wildegansi i)* celebrata, quam quod, sicco, ut ajunt, pede, eandem nunc transire queam. Hæc pilularum massa vario propinari suevit modo, vel in pulverem redacta, cum Sale Ammoniaco, vel cum extracto quodam amaro, forma pilulari, ad 5, 6 pilulas pro dosi, ante paroxysmum tamen semper hora proxima, quo facta, æger calidum quodcunque superbibit infusum, ut lenis sudor prorumpat. Pari ratione quoque, contra febres intermittentes adhibentur *Pilule, sic dictæ, Sedativæ Schulzii k)*.

§. XVI.

g) Memoires de Mathem. & de Phys. a Paris. T. 2. 1755. p. 24.

b) Trienn. Medic. Ann. 2. 1758. p. 55.

i) Formul. vide in *Dispensator. Brandenburg.*

k) Formul. invenies apud S. Schulze de formulis. p. 161.

§. XVIII.

Restat nunc, ut coronidis loco mentionem inferam methodi, a reliquis summe discrepantis, qua, hoc morborum genus curatum etiam iri, sibi persuadent nonnulli. *Abstinentiam*, loquor, ab omni alimentorum genere, per plures dies exactissimam, quam, reluctante licet stomacho, toleranter tamen perseverant miseri ægrotantes, futuræ curationis suavissima spe unice permoti. Veterum dudum opinioni, in nititur methodus hæc vere singularis; etenim, suis ægrotis olim *Celsus*, omnem fere dissuasit per plures dies, cibum, non nisi aquam calidam illis concedens, simulque mentionem facit *Heraclidis Tarentini*, qui, in quartana primum alvum ducendam, deinde in septimum diem abstinentum, commendavit. Sub ipsis paroxysmis hanc a cibo abstinentiam summe fore proficuum, quisque facile videt; utilitate etiam non carere omni, modicam & brevem in diam inter paroxysmos, æque apparet, illis imprimis ægrotis, quorum ventriculus crudis adhuc atque immutatis scætet ingestis.

Diuturniorem vero plus justo abstinentiam, exitialem sæpius in febre intermittente observarunt practici solertiores, eamque semper plus secum tulisse damni, quam emolumenti 1). Sed manum de tabula; nam

*Non, Lectores, Vobis scio quod cuncta placebunt,
Nec mihi quæque placent, nunc me piget addere plura.*

1) Hujus rei adfert Ill. v. *Svieten* plura testimonia, in *Commentar. ad Aphor. 762.*

Min Käraste Bror!

Nu, min Bror lår tiden lida ;
Du de vapn visa får,
Dem Du nyttjar når Du går,
Att för människors hålsa strida:
Skönt Ditt prof för Sala folk
Säkert til Din heder lånder
Jag dock desfa rader lånder,
Blott som Syskon-Kårleks tolk.

Lycka till! ett värck försvara,
Som Din flit i ljuset brackt
Och för vittra ögon lagt ;
Jag vill mina loford spara :
Lårdom år ej quinno-lott,
Åmnet ej min kunskap hinner ;
Jag af långtan endast brinner
Dig at önska altsköns godt.

Docters hatten lycklig blifve,
Hålsan följe Dina fjåt :
Himlens helga Majeståt
Dig sin nåd och bistånd gifve :
Lef för Gud och nåstan kår,
Bibehåll Ditt nöjda sinne,
Haf i ömt ock kårligt minne
Den Din enda Syster år.

Stockholm
d. 25 Nov. 1771. FREDERICA LOVISA KÖNIG.

Experientissimo & Clarissimo
D:no Licentiato.

Sveciæ jam nunc celebrantur, uno
Ore, solertes Medici, suusque est
Pæon illorum Patriæ, est Machaon
Hippocratesque.

Hos sequi clarum, pretiosum & amplum,
Semper ex voto Tibi fata cedant,
Dum sagax pergis pede diligenti
Semita eadem.

Sive quærendi Gradus & Tiara,
Sive sit morbus miseri fugandus,
Sis felix opto, Generis Tui spes
Atque Parentum!

Sic adit Numen precibus amicus
Qui Lyram gratans tetigit, Tibique
Semper addictus manet atque fidus
Pectore toto.

Holmiæ A. MDCCLXXI,
d. xv. Cal. Decembr.

OL. SAM. TEMPELMAN,
S. Ædil. R. Secr.